Lietas arhīva Nr. A42-00676-23/11
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:0530.A420251022.5.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2023.gada 30.maijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese K. Jandava

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *OP Corporate Bank plc* filiāles Latvijā pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, uzdodot Uzņēmumu reģistram izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai Nr.100184774 attiecībā uz *OP Corporate Bank plc* ieķīlātajām prasījuma tiesībām pret ārvalstu komersantu kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā.

Aprakstošā daļa

[1] 2018.gada 5.septembrī Uzņēmumu reģistrā (turpmāk – reģistrs) saņemts 2018.gada 4.septembra pieteikums komercķīlas pārjaunojuma reģistrēšanai, kurā kā komercķīlas devējs norādīta trešā persona SIA"BRIZ", bet kā komercķīlas ņēmējs *OP Corporate Bank plc*. 2018.gada 6.septembrī reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu Nr.6-9/136689/364156 reģistrēt komercķīlas pārjaunojumu, piešķirot komercķīlai reģistrācijas Nr.100184774 (turpmāk – komercķīla).

2022.gada 26.aprīlī reģistrā saņemts *OP Corporate Bank plc* pieteikums un tam pievienotie dokumenti par komercķīlas tiesību izlietošanu.

2022.gada 28.aprīlī reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu Nr.6-9/38845/11990 izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pievienošanu komercķīlas reģistrācijas lietai.

2022.gada 27.maijā reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu Nr.21-11/38845/11990 (turpmāk–sākotnējais lēmums) atteikt izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai.

Nepiekrītot sākotnējam lēmumam, *OP Corporate Bank plc* to apstrīdēja.

[2] Ar reģistra galvenā valsts notāra 2022.gada 20.jūlija lēmumu Nr.2-6n/8237 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) tika nolemts atstāt negrozītu sākotnējo lēmumu. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem (*lietas 48.–50.lapa*).

[2.1] No Komercķīlas likuma 42.panta pirmās un sestās daļas izriet, ja komercķīlas ņēmējs vēlas izlietot komercķīlas tiesību un ieķīlāto mantu pārdot bez tiesas starpniecības, tad kā obligāts priekšnoteikums ir pieteikuma par komercķīlas tiesības izlietošanu iesniegšana reģistrā. Tieši pieteikums par komercķīlas tiesības izlietošanu apliecina komercķīlas ņēmēja nodomu izlietot komercķīlas tiesību – pārdot ieķīlāto mantu. Attiecīgi reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par pieteikuma pievienošanu komercķīlas reģistrācijas lietai, ja nav tiesisku šķēršļu, savukārt pēc attiecīgā pieteikuma pievienošanas komercķīlas reģistrācijas lietai, 30 dienu laikā reģistra valsts notārs pieņem lēmumu un izdara ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu, ja nav juridisku šķēršļu.

[2.2] Komercķīlas devēja maksātnespējas procesa pasludināšana uzskatāms par juridisku šķērsli ieraksta komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu izdarīšanai, jo saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nodrošinātajam kreditoram divus mēnešus pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas ir aizliegts prasīt ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu. Sekojoši, ja 30 dienu laikā pēc paziņojuma par komercķīlas tiesību izlietošanu pievienošanas komercķīlas reģistrācijas lietai tiek pasludināts komercķīlas devēja maksātnespējas process, reģistra valsts notāram, pamatojoties uz Komercķīlas likuma 42.panta sesto daļu jāatsaka izdarīt ierakstu par komercķīlas tiesību izlietošanu, jo tiek konstatēts juridisks šķērslis komercķīlas tiesību izlietošanai.

[2.3] 30 dienu laikā pēc reģistra valsts notāra 2022.gada 28.aprīļa lēmuma Nr.6-9/38845/11990 pieņemšanas reģistrā tika saņemts Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2022.gada 23.maija spriedums lietā Nr.C29263022 (turpmāk – Spriedums) par SIA "BRIZ" maksātnespējas procesa pasludināšanu, kā arī uz Sprieduma pamata maksātnespējas reģistrā un komercreģistrā tika veikts ieraksts par SIA "BRIZ" maksātnespējas procesa pasludināšanu. Ņemot vērā minētos apstākļus, kā arī Komercķīlas likuma 42.panta sestajā daļā un Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto, ar sākotnējo lēmumu pamatoti atteikts izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai, jo 30 dienu laikā pēc pieteicējas 2022.gada 26.aprīļa pieteikuma un tam pievienoto dokumentu par komercķīlas tiesību izlietošanu pievienošanas komercķīlas reģistrācijas lietai tika nodibināts juridisks šķērslis ieraksta par komercķīlas tiesību izlietošanu veikšanai.

[2.4] Attiecībā uz pieteicējas argumentu, ka pieteicējas paziņojums par komercķīlas tiesību izlietošanu attiecas tikai uz pieteicējas ieķīlātajām prasījuma tiesībām pret ārvalstu komersantu kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bez pieteicējas atļaujas atsavināja, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā, norādāms, ka konkrētajā gadījumā komercķīlas priekšmets ir visa SIA "BRIZ" manta, nevis atsevišķas ķermeniskas, bezķermeniskas lietas.

Saskaņā ar Komercķīlas likuma 39.pantu, ja ieķīlāta visa komercķīlas devēja manta un komercķīlas devējs savu saimniecisko darbību nav izbeidzis, visa manta pārdodama kopumā, ja puses nav vienojušās citādi. Ja ieķīlāts komercķīlas devēja uzņēmums vai tā patstāvīgā daļa un komercķīlas devējs savu saimniecisko darbību nav izbeidzis, uzņēmumu vai tā patstāvīgo daļu pārdod kopumā kā funkcionējošu, ja puses nav vienojušās citādi. Augstākā tiesa ir norādījusi, ka komercķīlas tiesības, kas nodibinātas uz visu ķīlas devēja mantu, ķīlas ņēmējs nevar izlietot brīvi pēc saviem ieskatiem, bet gan tikai atbilstoši Komercķīlas likuma 36. un 39.pantam, ja puses nav vienojušās citādi. Konstatējot, ka komercķīlas priekšmets ir visa komersanta manta, komercķīlas ņēmējam vienlaicīgi ar pienākumu pārdot visu mantu kopumā nav tiesību izlietot komercķīlas tiesības tikai uz prasījuma tiesībām kā daļu no lietu kopības sastāva atbilstoši Komercķīlas likuma $39.^2$ pantam . Tā kā izskatāmajā gadījumā komercķīlas priekšmets ir visa SIA "BRIZ" manta, pieteicēja nav tiesīga realizēt komercķīlu attiecībā uz konkrētu mantu.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums, kurā lūgts uzdot reģistram izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai Nr.100184774 attiecībā uz *OP Corporate Bank plc* ieķīlātajām prasījuma tiesībām pret ārvalstu komersantu kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem (*lietas 5. – 9.lapa*).

[3.1] Saskaņā ar *OP Corporate Bank plc* 2022.gada 13.aprīļa paziņojumu *OP Corporate Bank plc* izlietoja komercķīlu tikai attiecībā uz tai ieķīlātajām prasījuma tiesībām pret kopuzņēmumu SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bija bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā.

Saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punktu ieķīlātās mantas neatļauta atsavinājuma gadījumā komercķīla uz atsavināto mantu pāriet ieguvējam atsavinātās mantas vērtības apmērā, ja viņš zināja vai viņam saskaņā ar šī panta otro daļu bija jāzina, ka manta ir ieķīlāta un atsavinājums nav atļauts. Konkrētajā gadījumā *OP Corporate Bank plc* nebija devusi piekrišanu minēto prasījuma tiesību ieguldīšanai SIA "BAH" pamatkapitālā, tādēļ secināms, ka SIA "BRIZ" veikusi neatļautu ieķīlātās mantas atsavinājumu. Prasījuma tiesību atsavināšanas laikā SIA "BRIZ" un SIA "BAH" vienīgais /amats/ bija /pers. E/, tādēļ SIA "BAH" acīmredzami bija zināms, ka prasījuma tiesības ir ieķīlātas un atsavinājums nav atļauts. Turklāt saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta otro daļu, ja juridiskā persona atsavina lietu, kas acīmredzami nav tās parasti ražojamā vai pārdodamā lieta, ieguvējam ir jāpārliecinās, vai lietas nav ieķīlātas, un, ja ir ieķīlātas, – jāpārbauda, vai atsavinājums ir atļauts. Tā kā prasījuma tiesības acīmredzami nav SIA "BRIZ" parasti ražojamā vai pārdodamā lieta, SIA "BAH" pirms to iegūšanas bija jāpārliecinās, vai prasījuma tiesības nav ieķīlātas un vai atsavinājums ir atļauts, tādēļ SIA "BAH" nevarēja nezināt, ka prasījuma tiesības bija ieķīlātas un to atsavinājums nebija atļauts.

Attiecīgi SIA "BAH" nevar tikt uzskatīta par labticīgu prasījuma tiesību ieguvēju, tādēļ saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punktu komercķīla uz prasījuma tiesībām ir pārgājusi SIA "BAH", un SIA "BAH" nav ierosināta tiesiskās aizsardzības procesa lieta vai pasludināts maksātnespējas process.

[3.2] Pārsūdzētajā lēmumā nav ņemts vērā, ka Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punkts un 116.pants attiecas tikai uz parādnieka –SIA "BRIZ" – ieķīlāto mantu. Neviena no minētajām normām neparedz ierobežojumus komercķīlas tiesības izlietošanai uz mantu, kas neietilpst parādnieka mantas sastāvā. Tas arī ir loģiski, jo saskaņā ar Maksātnespējas likuma 4.panta pirmo daļu juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi. Tādēļ Maksātnespējas likumā noteiktie ierobežojumi nevar attiekties uz mantu, kuru komercķīlas devējs pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas bez komercķīlas ņēmēja atļaujas atsavinājis trešajai personai un uz kuru saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punktu komercķīla saglabājusi spēku. Tādēļ arī konkrētajā gadījumā Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktā un 116.pantā noteiktie ierobežojumi nav attiecināmi uz prasījuma tiesībām pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bija bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā.

Attiecīgi SIA "BRIZ" maksātnespējas procesa pasludināšana nebija juridisks šķērslis ieraksta izdarīšanai komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesības izlietošanu attiecībā uz prasījuma tiesībām pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID".

[3.3] Tā kā *OP Corporate Bank plc* prasījuma tiesības pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID" vairs neietilpst SIA "BRIZ" mantas sastāvā, tad uz tām arī loģiski nevar tikt attiecināta Komercķīlas likuma 39.pantā izvirzītā prasība pārdot visu komercķīlas devēja mantu kopumā.

[3.4] Pārsūdzētajā lēmumā nav ņemts vērā, ka konkrētajā gadījumā 2013.gada 27.augusta komercķīlas līgums Nr. OA10020006/3 satur šādu punktu – ķīlas devējs ir tiesīgs pārdot komercķīlas priekšmetu visu kopumā kā funkcionējošu uzņēmumu vai sadalīt to un pārdot pa daļām.

Tādēļ secināms, ka konkrētajā gadījumā komercķīlas līguma puses ir vienojušās, ka *OP Corporate Bank plc* ir tiesības pēc savas izvēles pārdot visu SIA "BRIZ" kustamo mantu kopumā kā funkcionējošu uzņēmumu vai arī pārdot to pa daļām. Turklāt, neraugoties uz to, ka komercķīlas priekšmets ir visa SIA "BRIZ" kustamā manta kā lietu kopība, tai skaitā tās nākamās sastāvdaļas, SIA "BRIZ" ir piešķīrusi *OP Corporate Bank plc* tiesības izlietot komercķīlu attiecībā uz ieķīlātajām prasījuma tiesībām, prasot samaksu no trešajām personām, kuras ir parādā SIA "BRIZ" uz šo prasījuma tiesību pamata. Attiecīgi Komercķīlas likuma 39.pantā izvirzītā prasība pārdot visu komercķīlas devēja mantu kopumā nav piemērojama arī tādēļ, ka komercķīlas līguma puses ir īpaši vienojušās, ka komercķīla var tikt izlietota arī pa daļām.

[3.5] Tā kā Komercķīlas likums *expressis verbis* neregulē bez komercķīlas ņēmēja atļaujas atsavinātas ieķīlātās mantas pārdošanas kārtību, jāsecina, ka pēc analoģijas ar situāciju, kad komercķīlas ņēmējs pārdod pašam komercķīlas devējam piederošo ieķīlāto mantu, komercķīlas ņēmējam arī šādā situācijā jārīkojas saskaņā ar Komercķīlas likuma 42.pantu: komercķīlas ņēmējam par komercķīlas tiesības izlietošanu jāpaziņo ieķīlātās mantas ieguvējam un komercķīlu reģistra, savukārt ieķīlātās mantas ieguvējam ir tiesības apstrīdēt paziņojumu tiesā. Šāda kārtība ir nepieciešama un pietiekama, lai aizsargātu ieķīlātās mantas ieguvēju pret nepamatotu ieķīlātās mantas pārdošanu, jo ieķīlātās mantas ieguvējs tiek savlaicīgi informēts par komercķīlas tiesības izlietošanu un var pret to iebilst, apstrīdot paziņojumu tiesā.

[3.6] Pieteikumu veidlapā ierakstiem komercķīlu reģistrā nav paredzēta iespēja norādīt ne to, ka komercķīlas ņēmējs izlieto komercķīlas tiesību tikai attiecībā uz daļu no ieķīlātās mantas, ne arī to, ka komercķīlas tiesība tiek izlietota attiecībā uz ieķīlāto mantu, kuru komercķīlas devējs atsavinājis bez komercķīlas ņēmēja atļaujas.

Tomēr šāds apstāklis nedrīkstēja būt iemesls, lai valsts notāre neņemtu vērā to, ka komercķīlas tiesība tiek izlietota tikai attiecībā uz minētajām prasījuma tiesībām. No Komercķīlas likuma 42.panta pirmās daļas izriet, ka izšķiroša nozīme ir informācijai, kura norādīta paziņojumā par komercķīlas tiesības izlietošanu, kuru komercķīlas ņēmējs nosūtījis komercķīlas devējam. Šī panta piektajā daļā minētajam pieteikumam par komercķīlas tiesības izlietošanu ir tikai tā nozīme, ka komercķīlas ņēmējs apliecina komercķīlu reģistra turētājam to, ka paziņojums ir ticis nosūtīts komercķīlas devējam, un pieteikuma pievienošana komercķīlas reģistrācijas lietai kalpo par atskaites punktu 30 dienu termiņa tecējumam, kura laikā komercķīlu reģistra turētājam jāpieņem lēmums izdarīt ierakstu par komercķīlas tiesības izlietošanu. Tā kā paziņojums tiek pievienots pieteikumam, tad valsts notāram, pieņemot lēmumu, pieteikums ir jāizskata kopsakarā ar paziņojumā norādīto informāciju.

[4] Reģistrs rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem. Papildus paskaidro turpmāk minēto (*lietas 72.-75.lapa*).

[4.1] Nav pieļaujama situācija, ka komercķīlas reģistrācijas lietai tiek pievienots paziņojums par komercķīlas tiesību izlietošanu, ja attiecīgais paziņojums nav nosūtīts attiecīgās komercķīlas devējam, bet gan trešajai personai. Minētais ir attiecināms arī gadījumā, ja komercķīlas devējs bez komercķīlas ņēmēja atļaujas atsavinājis komercķīlas priekšmetu. Saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešos daļu, ja komercķīlas devējs atsavina ieķīlāto mantu bez komercķīlas ņēmēja atļaujas (neatļauts atsavinājums), komercķīla uz atsavināto mantu pāriet ieguvējam atsavinātās mantas vērtības apmērā, ja viņš zinājis vai viņam saskaņā ar šā panta otro daļu bija jāzina, ka manta ir ieķīlāta un atsavinājums nav atļauts. Komercķīla izbeidzas, ja ieguvējs ir labticīgs.

Gadījumā, ja komercķīlas devējs bez komercķīlas ņēmēja atļaujas ir atsavinājis komercķīlas priekšmetu, komercķīlas ņēmējs nevar uzreiz uz šī apstākļa pamata realizēt komercķīlu. Tā vietā Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punkts paredz, ka komercķīla pāriet uz ļaunticīgo ieguvēju atsavinātās mantas vērtības apmērā. Proti, šajā gadījumā ir reģistrējama jauna komercķīla, kurā komercķīlas devējs ir ļaunticīgais ieguvējs.

[4.2] Komercķīlas likuma 9.panta pirmajā daļā noteikts, ka komercķīlu nodibina uz līguma vai tiesas nolēmuma pamata un reģistrē komercķīlu reģistrā atbilstoši šā likuma prasībām. Tā kā viens no priekšnosacījumiem, lai uz ļaunticīgā ieguvēja mantu reģistrētu komercķīlu ir konstatēt, ka ieguvējs zināja vai viņam bija jāzina, ka manta ir ieķīlāta un atsavinājums nav atļauta, komercķīla šādā gadījumā ir reģistrējama uz tiesas nolēmuma pamata, jo reģistra ieskatā tikai tiesa var izvērtē vai konkrētajā gadījumā ieguvējs ir labticīgs vai ļaunticīgs.

Interpretējot iepriekš minētās normas secināms, ka gadījumā, ja SIA "BAH" ir ļaunticīgs ieguvējs, tad komercķīla atsavinātās mantas vērtības apmērā pāriet uz SIA "BAH". Šajā gadījumā pieteicējai nav jāiesniedz paziņojums par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai, kur kā komercķīlas devējs reģistrēta SIA "BRIZ", nevis SIA "BAH", bet gan reģistrējama jauna komercķīla par labu pieteicējai, kur komercķīlas devējs ir SIA "BAH" un summa, līdz kurai sniedzas ķīlas atbildība, ir

atsavinātās mantas vērtības apmērs. Taču šādu komercķīlu var nodibināt tikai uz tiesas nolēmuma pamata, jo tiesai ir jāizvērtē vai SIA "BAH" ir ļaunticīgs ieguvējs.

Papildus norādāms, ka reģistrs nevar reģistrēt paziņojumu par komercķīlas izlietošanu tikai attiecībā uz konkrētu SIA "BRIZ" mantu, jo paziņojums par komercķīlas tiesības izlietošanu tiek reģistrēts uz komercķīlas priekšmetu, kas izskatāmajā gadījumā ir visa SIA "BRIZ" manta kā lietu kopība uz ieķīlāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamās sastāvdaļas.

[5] 2022.gada 15.septembrī tiesā saņemta pieteicējas atsauksme par reģistra paskaidrojumiem, kurā norādīts turpmāk minētais (*lietas 158.–159.lapa*).

[5.1] Nav saprotams apgalvojums, ka SIA "BRIZ" maksātnespējas procesa pasludināšana ir juridisks šķērslis *OP Corporate Bank plc* paziņojuma par komercķīlas tiesību izlietošanu pievienošanai komercķīlas reģistrācijas lietai.

Apsvērumi par komercķīlas tiesības izlietošanas kārtību uz ieķīlāto mantu, kura tikusi atsavināta bez komercķīlas ņēmēja atļaujas, nonāk pretrunā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punktu. No šīs normas nepārprotami izriet, ka, iestājoties tajā minētajiem priekšnoteikumiem (ieķīlātās mantas atsavināšana bez komercķīlas ņēmēja atļaujas un mantas ieguvēja ļaunticīgums), komercķīla uz atsavināto mantu saglabājas uz likuma pamata, bez nepieciešamības reģistrēt jaunu komercķīlu uz atsavināto mantu. Tādēļ pretēji galvenās valsts notāres viedoklim arī komercķīlas tiesības izlietošana uz atsavināto mantu nav atkarīga no jaunas komercķīlas reģistrēšanas uz atsavināto mantu.

[5.2] Tā kā Komercķīlas likums nesatur normas, kas noteiktu īpašu kārtību komercķīlas tiesības izlietošanai uz ieķīlāto mantu, kura tikusi atsavināta bez komercķīlas ņēmēja atļaujas, jāsecina, ka arī šādā situācijā komercķīlas tiesība var tikt izlietota atbilstoši Komercķīlas likuma VI nodaļas noteikumiem, t.i., tādā pat kārtībā, kāda būtu piemērojama tad, ja ieķīlātā manta joprojām piederētu sākotnējam komercķīlas devējam.

Saskaņā ar Komercķīlas likuma 36.panta pirmo daļu, ja ar komercķīlu nodrošinātais prasījums netiek izpildīts noteiktajā termiņā, turklāt prasījuma izpilde sadalīta vairākos termiņos, komercķīlas ņēmējam, kad nokavēts kāds no šiem termiņiem, ir tiesības pārņemt ieķīlāto mantu savā valdījumā un pārdot to. Tādējādi likums dod komercķīlas ņēmējam tiesības pārdot ieķīlāto mantu bez tiesas starpniecības, ievērojot Komercķīlas likuma 42.pantā noteikto paziņošanas kārtību. Nav pamata uzskatīt, ka šādas tiesības komercķīlas ņēmējam nebūtu arī gadījumā, ja ir noticis ieķīlātās mantas neatļauts atsavinājums un komercķīla uz atsavināto mantu saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.Panta trešās daļas 1.punktu ir pārgājusi ieguvējam, jo to neaizliedz neviena tiesību norma.

[5.3] Nav pamata piekrist galvenās valsts notāres viedoklim, ka komercķīlas tiesības izlietošanai uz atsavināto mantu vienmēr nepieciešams celt prasību tiesā. Lai arī komercķīlas ņēmējs, bez šaubām, var celt tiesā prasību, lūdzot atzīt komercķīlas tiesību uz atsavināto mantu, jāņem vērā, ka Civilprocesa likuma 1. panta pirmā daļa garantē personai tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.

Prasība par komercķīlas tiesības atzīšanu uz atsavināto mantu ir ceļama tiesā tikai tajā gadījumā, ja ir strīds par to, vai komercķīla uz atsavināto mantu ir saglabājusies. Ne sākotnējais komercķīlas devējs SIA "BRIZ", ne arī SIA "BAH", kura ieguva savā īpašumā par labu *OP Corporate Bank plc* ieķīlātās prasījuma tiesības pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", nav paziņojušas *OP Corporate Bank plc* par to, ka tās apstrīdētu komercķīlas saglabāšanos uz minētajām prasījuma tiesībām arī pēc to atsavināšanas, lai arī *OP Corporate Bank plc* 2022.gada 13.aprīlī nosūtīja tām paziņojumu par komercķīlas tiesības izlietošanu uz minētajām prasījuma tiesībām. Attiecīgi secināms, ka konkrētajā gadījumā nepastāv strīds par to, ka komercķīla ir saglabājusies arī pēc minēto prasījuma tiesību atsavināšanas SIA "BAH", tādēļ *OP Corporate Bank plc* nebija nepieciešams komercķīlas tiesības izlietošanai celt prasību tiesā.

[5.4] No *OP Corporate Bank plc* 2022.gada 13.aprīļa paziņojuma ir redzams, ka tas ir ticis nosūtīts gan SIA "BRIZ", gan SIA "BAH". Tādējādi par *OP Corporate Bank plc* nodomu izlietot komercķīlas tiesību uz prasījuma tiesībām pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID" ir ticis informēts gan sākotnējais komercķīlas devējs, gan arī bez komercķīlas ņēmēja atļaujas atsavinātās ieķīlātās mantas ieguvējs.

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo un ceturto daļu pirmās instances tiesā administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā, izņemot, ja lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē lūdzis pieteicējs vai trešā persona. Ņemot vērā, ka pieteicējs šādu lūgumu tiesai nav izteicis, un tiesa nav konstatējusi šķēršļus lietas izskatīšanai rakstveida procesā, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Lietā ir izšķirams, vai pieteicējai ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu, uzdodot reģistram izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai Nr.100184774 attiecībā uz *OP Corporate Bank plc* ieķīlātajām prasījuma tiesībām.

[8] 2018.gada 6.septembrī komercķīlu reģistrā tika reģistrēta komercķīla Nr.100184774 par labu *OP Corporate Bank plc*, kuru Latvijā pārstāv pieteicēja, uz SIA "BRIZ" visu kustamo mantu kā lietu kopību uz ieķīlāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamajām sastāvdaļām. Pamats komercķīlas nodibināšanai ir 2013.gada 27.augusta komercķīlas līgums Nr.OA10020006/3 starp *OP Corporate Bank plc*, kuru Latvijā pārstāv pieteicēja, un trešo personu, un tā grozījumi *(lietas 19.-30.lapa)*.

Pieteicēja no reģistrā pieejamās informācijas uzzinājusi, ka 2021.gada 28.oktobrī trešā persona pieņēma lēmumu dibināt SIA "BAH", ieguldot SIA "BAH" pamatkapitālā trešās personas aktīvus. SIA "BAH" pamatkapitālā ieguldīto aktīvu sastāvā, cita starpā, ietilpa arī prasījuma tiesības pret ārvalstu komersantu SIA "BRITITREID", kas ietilpa lietu kopības sastāvā, uz ko tika nodibināta komercķīla. SIA "BAH" reģistrēta komercreģistrā 2021.gada 2.novembrī.

[9] No Komercķīlas likuma 42.panta pirmās daļas izriet, ja komercķīlas ņēmējs vēlas izlietot komercķīlas tiesību un ieķīlāto mantu pārdot bez tiesas starpniecības, tad kā obligāts priekšnoteikums ir pieteikuma par komercķīlas tiesības izlietošanu iesniegšana reģistrā.

Ievērojot sprieduma 8.punktā minētos apstākļus, 2022.gada 13.aprīlī pieteicēja nosūtīja SIA "BAH" un trešajai personai paziņojumu, kurā norādīja, ka *OP Corporate Bank plc* izlietos komercķīlas tiesību uz prasījuma tiesībām pret ārvalstu komersantu SIA "BRITITREID", kuras trešā persona atsavinājusi SIA "BAH", prasot ārvalstu komersantam SIA "BRITITREID" veikt no prasījuma tiesībām izrietošos maksājumus *OP Corporate Bank plc (lietas 39., 40.lapa)*.

2022.gada 26.aprīlī reģistrā saņemts pieteicējas pieteikums un tam pievienotie dokumenti par komercķīlas tiesību izlietošanu, norādot, ka izlietos komercķīlas tiesību uz prasījuma tiesībām, kuras izriet no 2013.gada 27.augusta overdrafta līguma Nr.OA10020006 starp *OP Corporate Bank plc* un SIA "BRIZ" ar visiem šī līguma papildinājumiem un grozījumiem. Kā apstāklis, kas komercķīlas ņēmējam dod tiesības izlietot komercķīlas tiesības, ir norādīts, ka ar komercķīlu nodrošinātais prasījums nav izpildīts noteiktajā termiņā *(lietas 41.-43.lapa)*.

2022.gada 28.aprīlī reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu Nr.6-9/38845/11990 izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pievienošanu komercķīlas reģistrācijas lietai.

Savukārt Komercķīlas likuma 42.panta sestā daļa noteic, ka komercķīlu reģistra turētājs 30 dienu laikā pēc pieteikuma pievienošanas komercķīlas reģistrācijas lietai pieņem lēmumu izdarīt ierakstu par komercķīlas tiesību izlietošanu, ja nav juridisku šķēršļu komercķīlas tiesību izlietošanai.

Attiecīgi reģistram pirms lēmuma pieņemšanas izdarīt ierakstu par komercķīlas tiesību izlietošanu ir jākonstatē, vai nav juridisku šķēršļu komercķīlas tiesību izlietošanai.

2022.gada 23.maijā tika pieņemts Spriedums par SIA "BRIZ" maksātnespējas procesa pasludināšanu. Ievērojot trešās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas faktu, reģistrs saskaņā ar Komercķīlas likuma 42.panta sesto daļu atteica izdarīt ierakstu par komercķīlas tiesību izlietošanu, jo tika konstatēts juridisks šķērslis komercķīlas tiesību izlietošanai.

[10] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nodrošinātajam kreditoram divus mēnešus pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas ir aizliegts prasīt ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu. Savukārt Maksātnespējas likuma 116.pants noteic par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) parādnieka mantas pārdošanas kārtību.

Pieteicēja ir argumentējusi, ka Maksātnespējas likumā noteiktie ierobežojumi nevar attiekties uz mantu, kuru komercķīlas devējs pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas bez komercķīlas ņēmēja atļaujas atsavinājis trešajai personai un uz kuru komercķīla saglabājusi spēku. Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punkts un 116.pants attiecas tikai uz parādnieka – trešās personas – ieķīlāto mantu. Neviena no minētajām normām neparedz ierobežojumus komercķīlas tiesības izlietošanai uz mantu, kas neietilpst parādnieka mantas sastāvā. Tādēļ arī konkrētajā gadījumā Maksātnespējas likuma 63.panta pirmās daļas 4.punktā un 116.pantā noteiktie ierobežojumi nav attiecināmi uz prasījuma tiesībām pret kopuzņēmumu SIA "BRITITREID", kuras trešā persona bija bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā.

Uz minēto argumentu tiesa norāda turpmāk minēto.

[10.1] Saskaņā ar Komercķīlas likuma 2.panta pirmo daļu komercķīla ir ķīlas tiesība, kas šajā likumā noteiktajā kārtībā reģistrēta komercķīlu reģistrā. Saskaņā ar Komercķīlas likuma 3.panta pirmo daļu par komercķīlas priekšmetu var būt: 1) kustama ķermeniska vai bezķermeniska lieta (tai skaitā prasījuma tiesības), kas pieder komersantam vai citai juridiskajai personai; 2) 1.punktā minēto lietu kopība; 3) visa komersanta vai citas juridiskās personas manta.

Tiesa konstatē, ka atbilstoši komercķīlu reģistrā esošajai informācijai trešā persona kā komercķīlas devējs ir ieķīlājusi mantu *OP Corporate Bank plc* kā komercķīlas ņēmējai (komercķīlas akta Nr.100184774) visu tās mantu kā lietu kopību uz ieķīlāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamās sastāvdaļas *(lietas 31.lapa)*.

Līdz ar to uz reģistra sākotnējā lēmuma pieņemšanas brīdi atbilstoši komercķīlu reģistrā esošajai informācijai trešā persona ir ieķīlājusi visu tās mantu kā lietu kopību, pēc kā tika konstatēts trešās personas maksātnespējas fakts. Attiecīgi trešās personas maksātnespējas fakts ir juridisks šķērslis komercķīlas tiesības izlietošanai uz visu tās mantu kā lietu kopību neatkarīgi no tās sastāva.

[10.2] Saskaņā ar Komercķīlas likuma 39.pantu, ja ieķīlāta visa komercķīlas devēja manta un komercķīlas devējs savu saimniecisko darbību nav izbeidzis, visa manta pārdodama kopumā, ja puses nav vienojušās citādi. Ja ieķīlāts komercķīlas devēja uzņēmums vai tā patstāvīgā daļa un komercķīlas devējs savu saimniecisko darbību nav izbeidzis, uzņēmumu vai tā patstāvīgo daļu pārdod kopumā kā funkcionējošu, ja puses nav vienojušās citādi.

Atbilstoši Senāta piemērotajai tiesību normu interpretācijai, konstatējot, ka komercķīlas priekšmets ir visa komersanta manta, nav pamata uzskatam, ka komercķīlas ņēmējai vienlaicīgi ar pienākumu pārdot visu mantu kopumā atbilstoši Komercķīlas likuma 39.pantā noteiktajam būtu tiesības izlietot komercķīlas tiesības tikai uz prasījuma tiesībām kā daļu no lietu kopības sastāva atbilstoši Komercķīlas likuma 39.^{2}pantam, kas noteic, ja ieķīlātas prasījuma tiesības, komercķīlas ņēmējs var tās pārdot saskaņā ar šā likuma noteikumiem vai prasīt apmierinājumu no trešās personas, kas ir parādā komercķīlas devējam uz šo prasījuma tiesību pamata. Minētais pants piemērojams tikai, ja ķīlas priekšmets ir prasījuma tiesības kā atsevišķa lieta, bet ne tad, ja prasījuma tiesības ietilpst ieķīlātajā visā ķīlas devēja mantā kā lietu kopībā, kura saskaņā ar Komercķīlas likuma 39.pantu pārdodama tikai visa kopā *(Senāta Civillietu departamenta 2020.gada 2.jūnija sprieduma lietā SKC-58/2020 8.4.apakšpunkts)*.

Ievērojot komercķīlu reģistrā norādīto, ka komercķīlas priekšmets ir visa trešās personas manta kā lietu kopība, paziņojums par komercķīlas tiesību izlietošanu ir attiecināms uz komercķīlas priekšmetu kopumā.

[10.3] Pieteicēja ir norādījusi, ka pārsūdzētajā lēmumā nav ņemts vērā, ka konkrētajā gadījumā 2013.gada 27.augusta komercķīlas līgums Nr. OA10020006/3 satur 4.4.punktu, ka ķīlas devējs ir tiesīgs pārdot komercķīlas priekšmetu visu kopumā kā funkcionējošu uzņēmumu vai sadalīt to un pārdot pa daļām *(lietas 19.lapas otra puse)*.

Tiesa norāda, ja atbilstoši ierakstiem komercķīlu reģistrā komercķīlas priekšmets ir visa trešās personas manta kā lietu kopība, līgumā ietvertiem papildus nosacījumiem šajā lietā, vērtējot reģistra funkciju tiesiskumu, nav būtiskas nozīmes. Līdz ar to, ja ir konstatējams juridisks šķērslis komercķīlas tiesības izlietošanai uz visu tās mantu kā lietu kopību, tad cēloņsakarīgi arī tas ir konstatējams uz tās atsevišķu daļu.

Savukārt pieteicējas un trešās personas savstarpēji noslēgtā komercķīlas līguma nosacījumu kopsakarā ar Komercķīlas likuma noteikumiem ievērošana ir trešās personas atbildības jautājums, kas nav risināms administratīvi tiesiskā kārtībā. Komercķīlas likuma 1.panta 2.punkts nosaka, ka reģistrs ved komercķīlu reģistru un nodrošina tā publiskumu. Līdz ar to reģistra funkcijās ir tikai pārbaudīt, vai attiecīgam pieteikumam ir pievienoti tiesību normās noteiktie dokumenti, kā arī pārbaudīt, vai nepastāv tiesību normās norādīti konkrēti apstākļi, kas liedz pieņemt attiecīgu lēmumu.

[11] Pieteicēja norāda, ka paziņojums par komercķīlas tiesību izlietošanu ir ticis nosūtīts arī SIA "BAH", līdz ar to konstatējot, ka saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punktu komercķīla uz prasījuma tiesībām ir pārgājusi SIA "BAH".

[11.1] Saskaņā ar Komercķīlas likuma 34.panta trešo daļu, ja komercķīlas devējs atsavina ieķīlāto mantu bez komercķīlas ņēmēja atļaujas (neatļauts atsavinājums), komercķīla uz atsavināto mantu:

1) pāriet ieguvējam atsavinātās mantas vērtības apmērā, ja viņš zinājis vai viņam saskaņā ar šā panta otro daļu bija jāzina, ka manta ir ieķīlāta un atsavinājums nav atļauts (ļaunticīgs ieguvums);

2) izbeidzas, ja ieguvējs ir labticīgs.

Attiecīgi minētā tiesību norma noteic tiesiskās sekas komercķīlai uz atsavināto mantu neatļauta atsavinājuma gadījumā atkarībā no tā, vai ir noticis labticīgs vai ļaunticīgs ieguvums.

[11.2] Atbilstoši komercķīlu reģistrā esošajai informācijai kā strīdus komercķīlas devēja ir reģistrēta trešā persona. Saskaņā ar Komercķīlas likuma 9.panta pirmo daļu komercķīlu nodibina uz līguma vai tiesas nolēmuma pamata.

Saskaņā ar Komercķīlas likuma 14.panta otro daļu pieteikumu paraksta komercķīlas devējs. Ja pieteikums tiek noformēts uz tiesas nolēmuma pamata (9.panta otrā un trešā daļa), to paraksta komercķīlas ņēmējs.

Līdz ar to reģistrs izdara ierakstus komercķīlas reģistrā, tajā skaitā ziņas par komercķīlas devēju, uz līguma un komercķīlas devēja parakstīta pieteikuma vai arī tiesas nolēmuma pamata.

Pieteicēja ir norādījusi, ka ne trešā persona kā sākotnējais komercķīlas devējs, ne arī SIA "BAH", kura ieguva savā īpašumā par labu pieteicējai ieķīlātās prasījuma tiesības pret kopuzņēmuma SIA "BRITITREID", nav paziņojušas pieteicējai par to, ka tās apstrīdētu komercķīlas saglabāšanos uz minētajām prasījuma tiesībām arī pēc to atsavināšanas, lai arī pieteicēja 2022.gada 13.aprīlī nosūtīja tām paziņojumu par komercķīlas tiesības izlietošanu uz minētajām prasījuma tiesībām.

Tiesa norāda, ka Komercķīlas likuma 42.pantā paredzētā paziņojuma par komercķīlas tiesību izlietošanu paziņošanas kārtība ir attiecināma uz komercķīlas reģistrā ierakstīto komercķīlas devēju, kas konkrētajā gadījumā attiecībā uz trešo personu ir izdarīts. Attiecīgi nav pamatoti arī pieteicējas apsvērumi, ka, nosūtot paziņojumu par komercķīlas tiesību izlietošanu arī SIA "BAH", komercķīlas tiesība var tikt izlietota atbilstoši Komercķīlas likuma VI nodaļas noteikumiem, t.i., tādā pat kārtībā, kāda būtu piemērojama tad, ja ieķīlātā manta joprojām piederētu sākotnējam komercķīlas devējam.

Nav pamatota paziņojuma par komercķīlas tiesību izlietošanu nosūtīšanai citai personai, ja komercķīla nav nodibināta likumā noteiktajā kārtībā, un nav veikts attiecīgs ieraksts komercķīlu reģistrā. Attiecīgi, ievērojot minētajās tiesību normās norādīto, attiecībā uz SIA "BAH" ir reģistrējama jauna komercķīla, kurā ir norādīts cits komercķīlas devējs.

Pieteicēja ir norādījusi, ka no Komercķīlas likuma 34.panta trešās daļas 1.punkta nepārprotami izriet, ka, iestājoties tajā minētajiem priekšnoteikumiem (ieķīlātās mantas atsavināšana bez komercķīlas ņēmēja atļaujas un mantas ieguvēja ļaunticīgums), komercķīla uz atsavināto mantu saglabājas uz likuma pamata, bez nepieciešamības reģistrēt jaunu komercķīlu uz atsavināto mantu. Tādēļ pretēji galvenās valsts notāres viedoklim arī komercķīlas tiesības izlietošana uz atsavināto mantu nav atkarīga no jaunas komercķīlas reģistrēšanas uz atsavināto mantu.

Komercķīlas likuma 34.panta trešā daļa paredz dažādas tiesiskās sekas attiecībā uz komercķīlu uz atsavināto mantu atkarībā no tā, vai ieguvējs ir ļaunticīgs vai labticīgs. Tiesa norāda, ka civiltiesiskā kārtībā ir risināms jautājums par Komercķīlas likuma 34.panta trešajā daļā minēto apstākļu konstatēšanu, vai konkrētajā gadījumā strīdus prasījuma tiesību ieguvējs SIA "BAH" ir labticīgs vai ļaunticīgs un vai uz SIA "BAH" ir pārgājusi komercķīla atsavināto prasījuma tiesību vērtības apmērā. Reģistra kompetencē nav vērtēt Komercķīlas likuma 34.panta trešajā daļā minētos apstākļus.

[12] Pieteicēja norādījusi, ka pieteikumu veidlapā ierakstiem komercķīlu reģistrā nav paredzēta iespēja norādīt ne to, ka komercķīlas ņēmējs izlieto

komercķīlas tiesību tikai attiecībā uz daļu no ieķīlātās mantas, ne arī to, ka komercķīlas tiesība tiek izlietota attiecībā uz ieķīlāto mantu, kuru komercķīlas devējs atsavinājis bez komercķīlas ņēmēja atļaujas.

Pārbaudot pieteikuma veidlapu par komercķīlas tiesības izlietošanu, kuru pieteicējas pārstāvis ir parakstījis 2022.gada 26.aprīlī *(lietas 41.-43.lapa)*, konstatējams, ka tajā tiek prasīts formulēt prasījumu, ar kuru saskaņā tiek izlietotas komercķīlas tiesības. Savukārt reģistra valsts notāres atteikums (sākotnējais lēmums) *(lietas 46., 47.lapa)* un pārsūdzētais lēmums *(lietas 48.-50.lapa)* ir pamatots ar apstākli, ka komercķīlas devējam ir pasludināts maksātnespējas process un komercķīlas priekšmets izskatāmajā gadījumā ir visa komersanta manta.

Veidlapas ierakstiem komercreģistrā ir apstiprinātas ar Ministru kabineta 2014.gada 28.oktorba noteikumiem Nr.665 "Noteikumi par pieteikumu veidlapām ierakstiem komercķīlu reģistrā un to aizpildīšanas kārtību" un attiecīgi pieteikuma veidlapa komercķīlas tiesību izlietošanai ir norādīta minēto noteikumu 8.pielikumā, kas, cita starpā, paredz norādīt tikai prasījumu, ar kuru saskaņā tiek izlietotas komercķīlas tiesības, un norādāms apstāklis, kas komercķīlas ņēmējam dod tiesības izlietot komercķīlas tiesības. Nav konstatējams, ka minētie ieraksti neatbilst Komercķīlas likuma 10.pantā noteiktajam ierakstu komercķīlu reģistrā saturam. Turklāt tiesa šī sprieduma [11] punktā arī norādīja apsvērumus, kādēļ reģistra kompetencē nav reģistrēt ziņas, ka komercķīlas tiesība tiek izlietota attiecībā uz ieķīlāto mantu, kuru komercķīlas devējs atsavinājis bez komercķīlas ņēmēja atļaujas citai personai.

[13] Apkopojot minēto, tiesa secina, ka pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par tiesisku un pamatotu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.– 251.pantu un 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nolēma

noraidīt *OP Corporate Bank plc* filiāles Latvijā pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, uzdodot Uzņēmumu reģistram izdarīt ierakstu komercķīlu reģistrā par komercķīlas tiesību izlietošanu komercķīlai Nr.100184774 attiecībā uz *OP Corporate Bank plc* ieķīlātajām prasījuma tiesībām pret ārvalstu komersantu kopuzņēmumu SIA "BRITITREID", kuras SIA "BRIZ" bez *OP Corporate Bank plc* atļaujas atsavinājusi, ieguldot tās SIA "BAH" pamatkapitālā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese K. Jandava K.Jandava